

24.9.2014

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Opetushallitus
Sosiaali- ja terveysalan koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset
Varhaiskasvatusalan koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset

Dnro:470/D.a.2/2014

ESITYS TOIMENPITEISTÄ SAAMENKIELISEN SOSIAALI-, TERVEYS- JA VARHAISKASVATUSALAN KOULUTETUN HENKILÖSTÖN SAATAVUUDEN PARANTAMISEKSI

Saamelaisväestön sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseksi Saamelaiskäräjät on asettanut tavoitteekseen, että saamelaisten hyvinvointia ja osallisuutta edistetään vahvistamalla omakielisten ja kulttuurin perustuvien, laadukkaiden hyvinvointipalvelujen tarjontaa sekä turvataan osaavan, ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus.

Saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen saatavuuden varmistamiseen ovat kiinnittäneet huomiota myös Euroopan neuvoston ministerikomitea ja YK:n rotusyrjintäkomitea Suomelle antamissaan suosituksissa vuosina 2012–2013. Saamenkielisten ja kulttuurilähtöisten palvelujen saatavuuden ja kehittämisen edellytyksenä on saamenkielisen koulutetun henkilöstön saatavuus. Saamenkielisen ammattihenkilöstön saatavuuteen ja koulutukseen tulisi panostaa erityisin toimenpitein. Inarin- ja koltansaamenkielisten palvelujen turvaaminen vaativat erityistoimenpiteitä, koska kielet on luokiteltu erittäin uhanalaisiksi.

Saamelaiskäräjät esittää seuraavia toimenpiteitä saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhoito- ja varhaiskasvatusalan ammattihenkilöstön koulutuksen kehittämiseksi:

- 1. Koulutussuunnitteluun on käytettävä voimavaroja.** Työelämälähtöistä, saamen kielen ja kulttuurin huomioivaa sosiaali-, terveys- ja varhaiskasvatusalan koulutusta on suunniteltava verkostoja apuna käyttäen. Oppilaitosten tulee ottaa koulutussuunnitteluun mukaan edustajat Saamelaiskäräjiltä, saamelaisjärjestöistä, kuntien viranomaisista ja työntekijöistä. Koulutussuunnittelussa tulee kuulla saamelaisia niin, että he voivat itse vaikuttaa koulutuksen sisältöihin ja järjestämiseen. Koulutuksen tavoitteena tulisi olla kokonaisvaltaiset, asiakaslähtöiset palvelumallit, jotka tukevat saamen kielen ja kulttuurin säilymistä ja kehittymistä, yhteisöjen elinvoimaisuutta ja perinteisen tiedon ja arvojen huomioimista ja välittymistä yli sukupolvien. Koulutuksen suunnittelu tulisi olla sitoutunutta, pitkäjänteistä, tavoitteellista ja jatkuvaa. Oppilaitoksilta ja rahoittajilta vaaditaan erillisrahoitusta sekä myöntymistä poikkeuksellisiin, uusiin ratkaisuihin ja olosuhteisiin muun muassa koulutuksen henkilöstöresurssien, opiskelijoiden rekrytoinnin, ryhmäkokojen, opetussuunnitelmien ja opetuskielen suhteen.

24.9.2014

2. **Ulkopuolisella hankerahoituksella tulisi kehittää toimintamalli, joka mahdollistaa sosiaali-, terveys- ja varhaiskasvatusalan ammatillisten perus- ja korkea-asteen tutkintoihin johtavan koulutuksen järjestämisen saamelaisten kotiseutualueella.** Tavoitteeksi tulee myös ottaa, että ammatillista opetusta voidaan tulevaisuudessa järjestää saamenkielisenä.
3. **Opiskelijoiden rekrytointiin liittyviä toimenpiteitä tulee kehittää** niin, että sosiaali-, terveys- ja varhaiskasvatusalan ammatteihin johtavaan koulutukseen saadaan saamenkielisiä nuoria ja aikuisia. Opiskelijoita on motivoitava opiskeluun positiivisella suhtautumisella kielen ja kulttuurin oppimiseen, elvyttämiseen, säilyttämiseen ja perinteen jatkumiseen. Hyvinvointipalvelujen tutkintoihin johtavaan perus- ja korkea-asteen koulutukseen on otettava saamenkielisten opiskelupaikkakiintiöt käyttöön. Saamenkielentaitoisten valinnasta tulee ottaa maininta koulutuksen järjestäjän johtosääntöön.
4. **Oppilaitosten mahdollisuuksia tarjota räätälöityjä saamen kielen ja kulttuurin täydennys- ja lisäkoulutusta hoiva- ja hoitotyöntekijöille on lisättävä sekä saamelaisten kotiseutualueella että muualla maassa.** Tasokasta saamen kielen ja kulttuurin opetusta on lisättävä koko maassa. Opetusmenetelmissä ja – järjestelyissä huomioidaan kehittäjäosajien sekä kulttuurin ja kielen resurssihenkilöiden osaaminen kieli- ja kulttuurilähtöisessä opetuksessa. Lisäksi opetuksessa käytetään pohjoismaisten ja muiden arktisten alkuperäiskansojen välistä yhteistyötä osaamisen vahvistamisessa ja hyvien kokemusten jakamisessa. Opetuksessa on huomioitava aikaisempina vuosina käynnistyneitä toimia kulttuurinmukaisten menetelmien kehittämiseksi ja saamenkielisten palvelujen laadun sekä vaikuttavuuden parantamiseksi. Myös palvelutuottamisesta vastaavien ja päättävien tahojen kulttuurisen ymmärryksen (tietoa saamelaisista, heidän kulttuuristaan, yhteiskunnallisesta asemastaan ja historiasta) tähtävää lisä- ja täydennyskoulutusta on järjestettävä.
5. **Työnantajilta vaaditaan joustoa henkilöstön** lisä- ja täydennyskoulutuksen suhteen. Saamen kielitaito tulisi nähdä ammatillisena erityistaitona ja työnantajien tulisi kannustaa saamen kielitaidon hankkimista ja ylläpitämistä tarjoamalla koulutusta. Työntekijöille pitäisi luoda mahdollisuuksia osallistua jatko- ja täydennyskoulutukseen monimuoto-opiskeluna, joka mahdollistaa opiskelun oman työn ohella.
6. **Riittävän kielilisan maksamisella** tulee osaltaan varmistaa saamenkielisen henkilöstön saatavuus. Riittävä kielilisa kannustaa hankkimaan ja ylläpitämään saamen kielen taitoa sekä kannustaa nuoria hakeutumaan saamenkielisiin työpaikkoihin.
7. **Saamelaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämistyötä on jatkettava yhteistyössä alan oppilaitosten, kolmannen sektorin ja viranomaisten kanssa.** Aikaisempina vuosina käynnistyneitä toimia saamenkielisten hyvinvointipalvelujen, kulttuurinmukaisten menetelmien, palvelujen laadun sekä vaikutta-

24.9.2014

vuoden parantamiseksi tulee jatkaa. Saamelaisten palvelujen kehittäminen on monialaista pioneerityötä, joka vaatii riittävän tuen, ohjauksen, kannustuksen ja ajantasaisen tiedon turvaamista työntekijöille. Kehittämistyössä on huomioitava myös rajat ylittävän yhteistyön mahdollisuudet.

- 8. Oppilaitosten tulisi huomioida opiskelijoiden opinnäytetöiden ohjauksessa ja tutkimuksissa laajapohjaisen ja kokonaisvaltaisen ajantasaisen tiedon tarve saamelaisväestön terveydestä, hyvinvoinnista ja elinoloista.** Ajantasaista tietoa tarvitaan hyvinvoinnin strategisessa johtamisessa. Saamelaiskäräjät ja saamelaisten kotiseutualueen kunnat tarvitsevat saamelaisten elinoloja ja hyvinvointia koskevaa tietoa ja indikaattoreita toimintojen kohdentamiseksi ja palvelutarpeen ennakoimiseksi. Valtion hallinto tarvitsee tietoa yhdenvertaisuuden toteutumisen seurantaan.

Puheenjohtaja

Klemetti Näkkäljärvi

Sosiaali- ja terveystieteiden johtaja

Pia Ruotsala

(Esitys hyväksytty saamelaiskäräjien hallituksen kokouksessa 16.9.2014)

Tiedoksi:

Vähemmistövaltuutettu

Lisätietoja:

- Saamenkielisten sosiaali- ja terveystieteiden johtaminen: sosiaali- ja terveystieteiden johtaja Pia Ruotsala, 040 726 2688, pia.ruotsala@samediggi.fi,
- Saamenkielisten sosiaali- ja terveystieteiden kehittäminen: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen saamelaisyksikön suunnittelija Sari Guttorm, 040 743 2393 sari.guttorm@samediggi.fi.